

Cédulák XXVI.

– a méltóság manapság nem divatos magatartás, bár az indulat olykor földobja, mindent elsöpörve felszínre kényszeríti. Hiába adnál bármit is Encinek, ha ő úgy érzi egy rossz mosolyodból, hogy ez valamiként *sérti az önérzetét*, nem fogadja el. Faluról jött, s bár évtizedek óta városban él – szigorúan tartja magát hajdani erkölcséhez – mit szólnának, ha ő ezt elfogadná...? Befogadott, ha adhatsz neki. Bezzeg a maholnap nyugdíjaskorú nővér sorban áll az ingyen ebédért, és nem érti, kolléganői miért nem jönnek vele az egy tál ételenyi ingyenebédre. Nem ugyanúgy főznek tán itt, mint másutt? De a frissen végzett tanárnő sem érti a megdöbbenést, amelyet diplomavizsgálja szünetében okozott, amikor vizsgáztató professzora kérdésére azt válaszolta, hogy ősszel Londonba utazik, valószínűleg mosogatni, amíg jobb állást nem talál. Tanára nem felelt neki semmit, csak az arca árulkodott, amikor hirtelen elkomorult. Amint az ingyen ebédelő nővér egyik kolléganője is azt mondta, ő inkább éhezne, mint a hajléktalanok konyhájára járjon. Mostanság a praktikum legyőzte a méltóságot. Közszereplők beszélnek útszéli hangon, jegyzi meg felháborodva az idős orvos, aki még képes kiakadni a *ba* és a *ban* használatának keverésén. Miért, úgy nem értik? A minap ismertettek egy statisztikai adatot, miszerint a szomszédos Romániából kivándorolt milliók talán félmillió tömege koldulásból él Itáliában. Hasonló hányaduk idénymunkásként gyűmölcsöt szed a spanyoloknál. Nincs semmilyen tanult magatartás, így hiányzik a benső mérce, amelyhez tarthatnák magukat – ha lenne. De szabad emberek, így döntöttek, és passz! Valakiről nevetve mesélték, öltönyben-nyakkendőben ment egy tanácskozássra előadni, míg szaktársai *pólóba* – bocsánat, *pólóban*.

– új telefon. Érdekes, mint gyerekeknek a játékszer. Már amikor nem dühítő, mennyire ügyetlen vagyok. És még csak nem is okos, kicsit emelt szintű, alulról, de például ritmusa van, ha lassab-

ban pötyögteted a megfelelő betűt keresve, lemaradsz. Szakértő segítóm is van, de így sem csillogó tanulásom, ráadásul nem sokban különbözik az előző mobilomtól – mégis. Vajon mi lenne, ha egyedül lennék, mondjuk, egy tanyán, miközben fontos lenne a használata...? Szétszakadtunk. Telefonhasználatban is. És véglegesen, mert aki lemarad – helyzete végleges, aligha kap még egy esélyt! Mint az internethasználat. Kicsit nem lehet netezni – vagy tudod az alapvetést, vagy... Miközben a hét és fél milliárd kortársunk legalább fele napi több órát ül a képernyő előtt. Más nyelvet beszélnek, másként élnek, másként látják a világot – másként, mint lemaradt kortársaik! Mi lesz holnapután? A fejlettek majd lehajolnak értünk? A ránk váró szép új világhoz nem is kellene az okoseszközök, mert az értelem még nálunk van? Ki tud ilyen kérdésekre válaszolni? Föl sem kell tenni őket, majd kiforogja válaszukat az idő? A kávézóban két hatvanévesforma vendég ül, a férfi kövérkés. Amíg megveszem a sütit (nem szabadna, édes!), fölállnak, és kifelé indulnak. Az asszony azt mondja: Már éppen ki akartam lépni az oldalról, amikor megláttalak. Kár lett volna, válaszol a férfi, és kézen fogva távoznak. Mit aggodalmaskodom, lám, a társkereső működik.

– az ékes breton nyelven, a Franciaországban lévő Bretagne-ban, a csodálatos burgundi borok hazájában, az idei tanév végén letett, ismétlem, breton nyelven letett érettségit a francia állam nem ismeri el. Hová lenne a francia nemzet egysége, ha nemzetiségeik csak úgy anyanyelven vizsgáznának? Amikor a legutóbbi EBESZ-fórumon az ottaniak civil szervezetei ezt szóvá tették, az EU képviselői kihátráltak a válasz elől, hajdani *vigyázó szemek* címzettei pedig kiakadtak a kritikán. Igenis helyes, egyedül az a helyes, ha franciául érettségizik egy francia középiskolás! Történik ez nem az úzvölgyi temetőt földülő országában, hanem az európai kultúra értékeit gyarapítók hazájában...

– maga hisz a szellemekben? – kérdezi E. Természetesen, válaszolom gondolkodás nélkül. A kérdés előzménye egy ajtócsukódás, amelynek nem volt magyarázata. De miért ne lennének szellemek? Semmi nem tiltja létezésüket, legfőbb fantáziánk józan észnek mondott zablája, amely sokakat visszafog hiedelmeik megváltásától. Mit mondanak majd az okosok, ha meghallják?! Légy nyugodt, az emberiség ég tudja, mekkora hányada ma is halottai, démonai, álmai, kísértő szellemalakjai bűvkörében él – sosem volt másként. A folyvást racionális ember szörnyen unalmas. Rossz és jó jelentésű számok, színek, szokások és benső hangok, megannyi jelzés, intés lehet neked – merre menj.

– éjjel elgondolta a vele történeteket, majd természetesen megsajnálta önmagát. Mindig csak a küszöbön engedték, sohasem került igazán belülre, nem volt csapattag, kivált nem a hatalom részese. Azután egyszeriben, mint angyalszárny, jött a válasz, de hiszen ha nincsenek sokan alul – fölül sem lehetnének mások! Elaludt. Ma fölívta a számot, ahol elintézhetik ügyét. És az Angyal most egy picinyke pihét fúj felé – a telefon túlfelén a fiatalember segíteni akart, így kérése teljesült. Nem egészen állt vissza az előző állapot, de kis többletmunkával a rendszer befogadta. Egy jó szellemet küldött segítségére Teremtőnk.

– Assisi Szent Ferenc, mint ünnepnapján a püspök mondta, az anyaszentegyház egyik legismertebb és legnagyobb hatású szent embere. Szent László királyunk kortársa. Fiatalemberként háborúba ment, hadifogolyként börtönbe zárták, halálos betegségben szenvedett, apja kiváltotta, lábadozott. Tavasszal kilovagolt, és a domboldalon egy leprás jött vele szemben. Hangot hallott, leszállt lováról, és átölelte a beteget. Otthagyta gazdag családját, a legszegényebbek közé állt, remeteként élt. Határtalan szeretetével magához ölelte a világot, megszelídített embert, vérszomjas vadállatot. Korán meghalt. Szerette az Istent, nem félt a haláltól, senkitől. Az ő idejében a leprások kereplővel jártak, hogy elriaszítsák maguktól az embereket. Ő mégis odament embertársához, átölelte. Nem félt. Manapság az ilyet örülségnek tartjuk, aki ezt teszi, pláne, szegénynek áll saját akaratából – elmeháborodott. Ő szent lett, és századok, majd ezer év múltán is emlékezünk rá. Nem értjük, de a keresztények

világszerte segítségét kérik. Isten emberének tartották mindig is, kit küldetését bevégezvén magához szólított a mennybe. Hitetlenként ezt sem értjük. Szegényebbek vagyunk, mint Szent Ferenc volt hajléktalanul. Pedig ez nagyobb kockázat, mint megérinteni a leprást.

– az egykor nagy hírű orvostanár megöregedett. Cselekvő élete után eltelt már egy évtized is, amikor egy hajnalban rosszul lett fogta el, és orvoshoz ment. Természetesen korábbi munkahelyére, ahol évtizedeken át dolgozott, és nevét, személyét messzi földön ismerték. A portás egyáltalán nem bántón, csak, mint rendesen, köszönt, és érdeklődött: Hová megy, papa? A régi professzor döbbenetesen megállt, és az ügyeletes orvost kereste. Szerencsére lejött hozzá, és megismerte. Bár megöregedtem én is, de nem tudom, milyen kapcsolatban voltak néhány korosztállyal ezelőtt a nemzedékek. Talán jobban ismerték egymást, félve mondom, több lehetett a tisztelet egymás iránt. Ma ez utóbbi tulajdonság nem jellemző kortársainkra, legalábbis ritkább. Amíg a munkahelyen naponta találkoztak a főnökkel, majd utóbb is gyakran, mert *bejárt* – köszöntek egymásnak. Aztán egy idő után ritkult a találkozás, fiatalok jöttek, és legföljebb hallottak róla az idősebbektől. Elszakadt a lánc, nem ismerik egymást. Végül is természetes, nincs miért bűnbakot keresni, manapság így élünk. Mi lesz később, ha még meszszibb kerülünk egymástól? Nemzedékeink vélhetően gyorsabban távolodnak, mint korábban. Jut eszembe, Shakespeare is írt erről, majd Balzac is, Gogol – mi meg tapasztaljuk. Régen mégis közelebb éltünk egymáshoz, talán emberibb volt a világ. Elidegenedtünk.

– egyik évfolyamtársunk kiszámolta – állítólag 60 éve kezdtük a bölcsészkart! Remélem, tévedett, és csak 50 az a 60, netán alkudni is lehet, elvégre Ábrahám is alkudozott Istennel! Nagyon szegények és többnyire tudatlan nyuszifülek voltunk, akiket jobbára megóvott az Angyal. Utóbb nézve ez kellett is, mert a szörnyek körülöttünk ólálkodtak, akár fényes nappal is! A fölöttünk járók egyikét sokan csodáltuk. Penge esze volt, és hozzá tudása is. Az évfolyam legszebb lányainak egyike tanácstalanul fordult hozzá, neki egy magyar költőről kellene írnia, de csak annyit jegyzett meg a nevéből, hogy valami vitéznek hívják – szerinte ki lehet? Penge ránézett, s javasolta

neki, kérje ki a vitézi lexikont... Gurultunk a rö-
högéstől. Állítólag Pista bácsi, a könyvtáros is le-
borult az asztalra, könnyeit törölgetve. Így éltünk
akkoriban. Azután néhány éve egyik tanárlegen-
dánk kikérte a dossziéját az Állambiztonsági Le-
véltárból, a dokumentum szűk kétezer oldalát tett
ki, mert közel félszázán jelentettek róla, egészen
a Kádár-kor végéig. Köztük egy hallgató is, a
Penge. Vajon én mit tettem volna, ha *fölkérnek?*
– mert a dosszié tanúsága szerint önként nem
jelentkeztem. Órangyalom óvott, mondom most
– vagy csak nem bíztak bennem eléggé. Uram,
előtted állunk, ítélj kegyesen felőlünk!

– Wigner Jenő Pál (Budapest, Terézváros, 1902.
november 17. – Princeton, New Jersey, 1995. janu-
ár 1.) Nobel-díjas magyar–amerikai fizikus. 1963-
ban fizikai Nobel-díjat kapott az atommagok és az
elemi részecskék elméletének továbbfejlesztésé-
ért, különös tekintettel az alapvető szimmetriaelvek
felfedezéséért és alkalmazásáért. Később elméleti
fizikai eredményeiért Albert Einstein-díjban része-
sült, az MTA tiszteletbeli tagja lett, és még számos
elismerést tudhatott magáénak. Az atombomba ki-
dolgozásában tevékenyen részt vett, de abban a
meggyőződésben, hogy nem dobják le, fenyegetés
marad. Hiroshima és Nagaszaki után *rendkívül le-
tört állapotba került*. Általában meglehetősen tar-
tózkodó, félénk ember, kivételesen udvarias volt,
kissé körülményes, állítják ismerősei. Fiatal korá-
ban egyszer a fűvön feküdt a városi uszodában,
Göttingenben, s amikor német csillagász kollégája,
Heckman látva, hogy a hangyák felmásztak Wig-
ner lábára, és megcsípték, megkérdezte tőle, mi-
ért nem öli meg őket. *Mert nem tudom, melyik volt*
– válaszolta. Emlékiratában ezt írja: „*Az élet teljes
jelentése, minden emberi vágy együttes értelme,
egy olyan alapvető rejtély, ami meghaladja felfogó-
képességünket. Amíg fiatal voltam, dühös voltam a
dolgok ezen állása miatt. Mára megbékéltem vele.
Mély megtiszteltetésnek tartom, hogy közöm lehet
ehhez a rejtélyhez.*” Már elmúlt 80 éves, amikor a
tiszteletére adott budapesti akadémiai fogadáson
csárdást táncolt. Uram, nem lesz könnyű dolgod
Testvéreink megítélése felől.

– a besúgó, feljelentő, titkos megfigyelő indí-
tékeit tekintve pénzért, anyagi előnyökért vagy
sértettségből, bosszúból, netán rendszerjobbító
szándékkal cselekszik. Hátravan még a hála mint

ösztönző szerep. Szorgos munkája során egy
rémisztő lehetőséggel kell számolnia: közlései
nyilvánosságra kerülhetnek. Az önkéntes sűgót
azonban semmi sem tartja vissza, neki benső
kényszertől hajtva jelentenie kell! Horger Antal,
igen, a Költő életútját megtörő tanerőről van szó,
aki közel egy évszázada, az egyik akkori rend-
szerváltáskor új beosztást kapott, gimnázium-
igazgató lett. A rábízott tantestületről jelentett,
nem kis buzgalommal. Újonnan kapott beosztott-
jait minősítette, kit hogyan. Kérték ezt tőle ilyen
formában, vagy sem, amikor a vörösök elmentek,
a fehérek megjöttek – nem tudható. Feljegyzése-
iben és zárszóként is megjegyezte – kihallgatásra
bármikor rendelkezésre áll. Később már profesz-
szorként Szegedre kerülve, a *Tiszta szívvel* című
vers megjelenté után a 19 éves Költőt beidézve
két tanú jelenlétében közölte: nem látják tovább
szívesen az egyetemen. Így ment ez akkor. És
most, a 21. Szegedi Könyvárverésen Horger An-
tal írásos jelentése tantestületéről majd száz év
után – nyilvánosan kalapács alá kerül. Isten ujjá,
sorsunk a párkák fonadéka – könnyű szavak.

– hajdanában egy hindu szent ember, nálunk fa-
kírnak mondanák, tudott egy varázslást, miszerint
földob egy kötelet a magasba, és az fent marad.
Nézték a jámborok, egyre csak bámulták, de a kö-
tél nem akart leesni. Utóbb a szent ember, fohász-
kodva erőst – fölmászott rá! Később egyre meré-
szebben mind följebb és följebb! Mígnem egyszer,
hallj csodát, eltűnt hívei elől! A kötél még egy dara-
bon látszott, utóbb köddé vált az is! Moccanni sem
mertek, csak várták, csak várták – mi fog történni?
Estére kelve megjelent közöttük a szent ember, de
se kérdeni, sem faggatni nem merészelt senki.
Nem maradt velük, elment a hegyekbe, egy nagy
fa tövében kuporgott, előtte evőkupája, szegények
adományából élt, de inkább úgy, mint az Ég ma-
darai... Telt-múlt az idő fölötte is, szakálla rőfnyi,
szürke fonadék, már senki nem élt, aki még látta
egykor kötélén a felhők fölött. Hanem ő nem fe-
lejtett. Lejött a hegyről, elment a térre, és várta a
csendet, amikor mindenki órá figyel. Csak várta,
várta, kötéllel az ölében – az emberek nyüzsgése
azonban nem csitult, nem figyeltek azok semmire,
csak magukkal törődtek. Elunta a várakozást, kö-
telét a magasba hajította, s kissé nehézkesen, de
fölmászott, és elszállt előlük, mint a füst. De hiába,
nem is kérdeztek felőle.